

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

SUB SEMNUL MARILOR ÎNFĂPTUIRI

Un arc de timp în care inima unui întreg popor a bătut sărbătorit, cu demnități și mândrie, vibrând necontenit la orizontul dragostei de țară și al marilor împliniri socialiste, un arc de triumf de fapt, o imagine cit se poate de elocventă a tot ceea ce simțim și gândim asupra propriului nostru demers în istorie și mai ales asupra propriului nostru fel de a fi în contemporaneitate — iată, în mare, tabloul pe care memoria îl reține față în față cu marea demonstrație prilejuită de cea de-a 38-a aniversare a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antimperialistă. Un arc de timp în care s-a resimțit acea vie și puternică unitate a tuturor fiilor și fiicelor patriei în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, acea fermă și unanimă hotărâre de a face totul pentru înlăturarea neabătută a politicii economice și sociale multilaterale a României, a obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., în consens cu voința și vocația întregii națiuni.

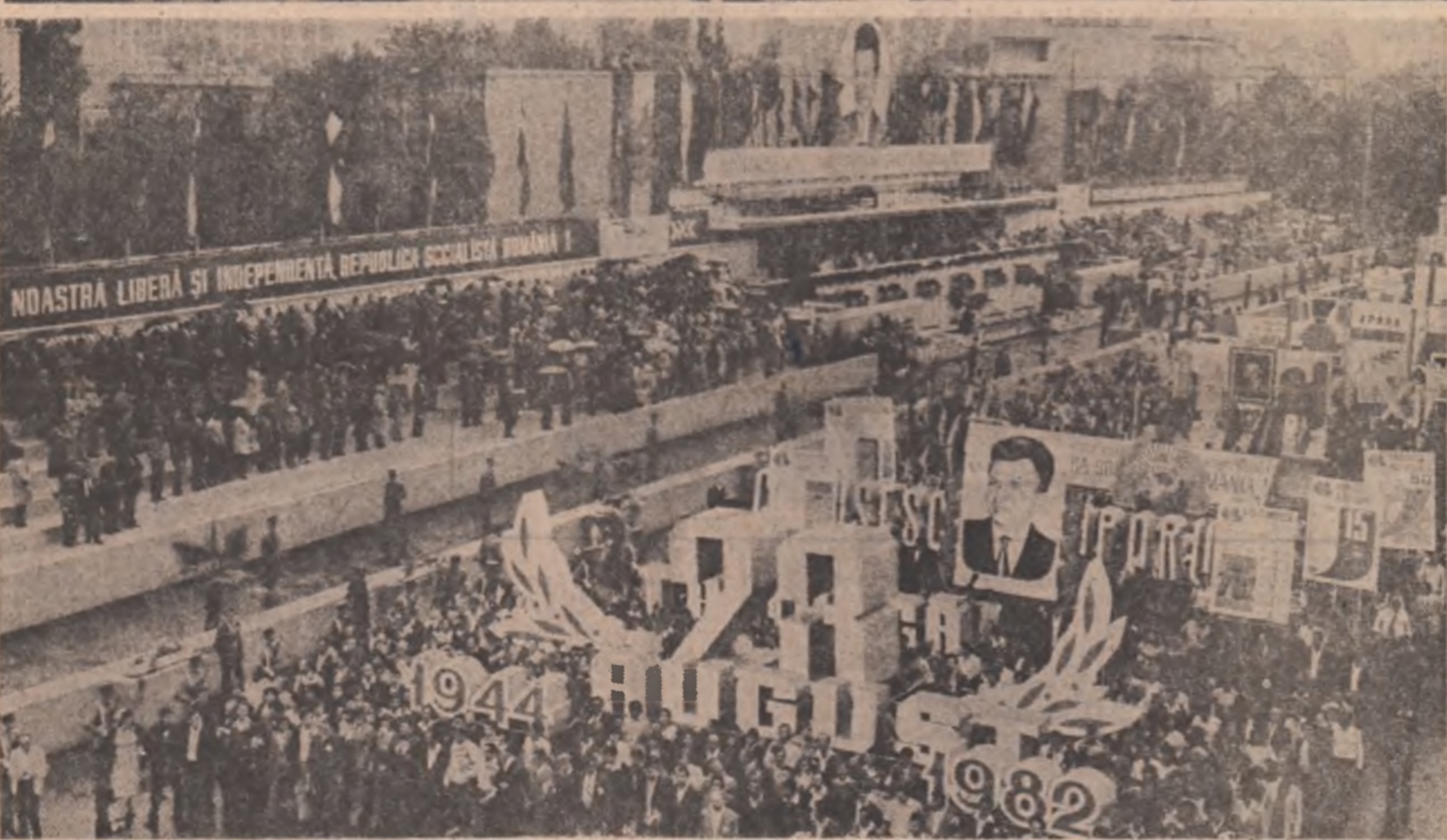
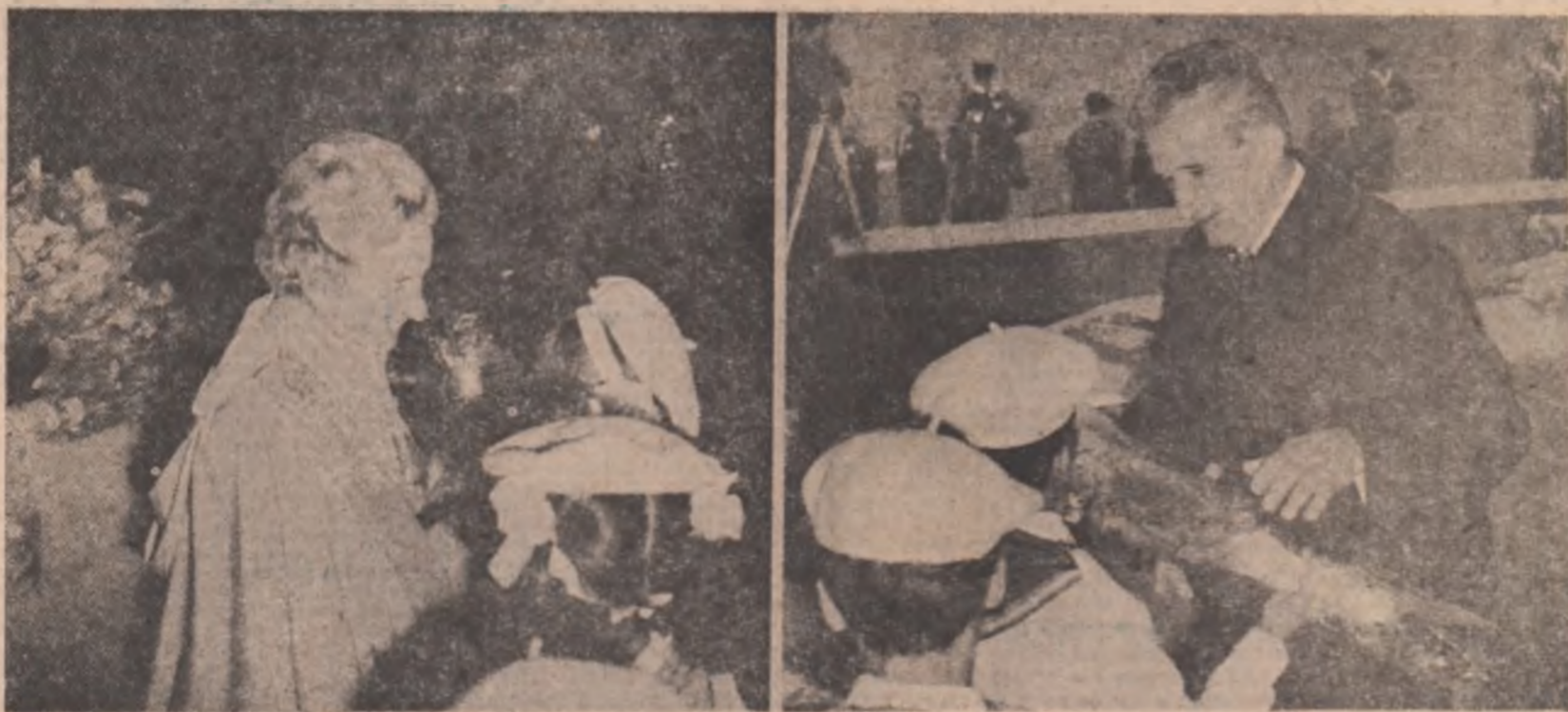
S-au adăugat astfel, la trunchiul de vîrstă al țării, treizeci și opt de ani între care ultimii șaptesprezece strălucesc cu distincție și formează lumina concetrică a unei dintre cele mai vaste și mai solide acțiuni, aceea prin care, odată venit la cîrmă destinul nostru socialist, secretarul general al partidului, președintele țării, a adus o reală epocă de înnoire și patos adinc, revoluționar, în munca și viața întregului popor. Este un răstimp scurt la scara istoriei, imens însă la scara politică, la relief și la puterea economică prin care țara a traversat și a depășit cea mai fertilă perioadă a existenței sale. Iar la scara biografiei noastre, a condiției libertății și demnității noastre, acest răstimp înseamnă aproape totul, el ne conține și ne cuprinde prin care creația, a spiritului profund creator care caracterizează azi toate domeniile de activitate. Ca o unită și dreaptă, viguroasă coloană de

sprijin, țara întregă a manifestat astfel sub semnul înnoirilor și al victoriilor obținute prin propriile sale resurse de efort și voință, investind deopotrivă în economie, știință și cultură, ca și în om, în procesul făuririi noii sale conștiințe, a noii sale personalități. În Capitală, ca în întreaga țară, mîile de demonstrații aveau înscrise pe pancarte bișnițurile sărbătorite al celui de al treizeci și optulea an al libertății, se puteau vedea și citi cifre care, în limbajul lor, faceau puntea de legătură între prezent și viitor și atestă deplina putere de angajare în opera de finalizare a marilor sarcini stabilite la cel de-al XII-lea forum al partidului, modul în care întîmplăm cu noi rezultate și în noi condiții evenimentul care deja preocupă atenția și interesul tuturor, Conferința Națională a P.C.R.

De la o zi devenită simbol, piatră de hotar pentru o nouă eră, 23 August, și pînă la evenimentul pe care îl întîmplăm și ale cărui semnificații se cuprind în însuși chipul și amplitudinea mișcării noastre spre viitor, în tabloul identității și aspirațiilor noastre în contemporaneitate, se ridică neîncetat acel arc de triumf în care, prin munca și viața tuturor, românii, maghiarii, germanii și de alte naționalități, se așază secundă de secundă viața însăși a patriei, matca eternă a inspirației și întocmirii noastre. De la ea emană și rosturile culturii și artelor, patriotismul și nobilitatea actului de creație. E ceea ce s-a putut vedea și acum, de ziua noastră națională, moment sărbătorit în care poporul își cîntă patria și se cîntă pe sine, într-o lume pe care o doare mai bună și mai dreaptă, o lume a păcii, a înțelegerii și concilierii și la făurirea ei, prin strălucitele inițiative ale președintelui său, își aduce o impresionantă contribuție. Ca o Cîntare a României în cea mai elocventă mișcare și ipostază a sa, entuziasmul demonstrație a oamenilor muncii și acestuia an, cel de-al treizeci și optulea al libertății noastre, culoarea și angajamentul de spirit prin care creația culturală și arta sînt chemate să depună mărturie în timp și să se înscrie printre marile epopee ale construcției socialiste.

Lucafeărul

- IN ACEST NUMAR : ● Intervivurile „Lucafeărului” ● Adrian Păunescu : „Aven o poezie care merită ea însăși Premiul Nobel” ● Poeme de ● Gheorghe Tomozei ● Mara Nicăară ● Ovidiu Genaru ● Gavril Matei Albuștru ● Debuturi în proză : ● Fantastical dimensiune a „prozei scurte” românești de Nicolae Ciobanu ● Numele poetului de Cezar Ivănescu ● „Scritorul-savant” de Din Păcurariu ● Confabule de Iulian Neacșu ● Breviar ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Repere de Aurel Drăgoș Munteanu ● Sport de Fănuș Neacu

LUMINILE LUI AUGUST

Luminile lui August nu s-or stinge nicicînd, sub ochii aștrilor supremi vor dăinui mai vii ca niciodată asemenea unor căi lactee-azurii sub arcul lor cu catedrale-adînci de graiuri, străbătînd prin generații către milenii doi ce-și profilează stauia, peste veacuri luminînd.

Vom asculta, sunînd pe culmi un flaut al soarelui, tot auzul sonor trezoreria griului să umple privirea cu senine dimineți și oamenii, și oamenii, din piscuri străfulgerate-n limpedea amiază vor fi senini, vor fi-nțelepți și tandri îmbrățișînd acele frumuseți.

Vom sta atunci la masă fiecare și piinea vom privi-o-n ochi zîmbînd ne va zîmbi și vinul din pahare și strugurii pe umede tipșii O, viitor! Coloana ta albastră ai, pe socul versurilor mele născută din luminile lui August stauia ta, cum ar putea lipsi!

Știu bine, nu-i ușor, o magistrală să tai prin roca timpului de azi puterea ta va trebui să-și pună sigiliul pe hrisovu-acestor vremi dar tu vei birui împotriva cî-n purpură rare comunistă luminile lui August nu s-or stinge nicicînd sub ochii aștrilor supremi...

Ion Potopin

Viața și infățișările ereticilor

— amintiri de Mesa Selimovici —

Leu albastru și Duios Anastasia trecea, Mistreții erau blînzi și Animale bulnave, F. Noaptea inocenților, Nebunul și floarea. Acești inergii triști și Seabraheul sacru nu sînt doar „importante opere de tinerețe” ale unor autori ce se întimplă să fie încă tineri. Ele poartă înscrise în ele și amintirile decențului care a trecut. Opere reflexive ale încearcă a media, într-o epocă post-dogmatică, asupra dogmei și asupra ereziei, asupra adevărului și a minciunii. Încearcă a descoperi un limbaj care, păstrînd neștirbite drepturile scriitorului de a vorbi, să-i asigure „amunitatea”

Ele încearcă a reface legătura cu o lume ignorată sau falsificată în trecutul deceniu. Străduindu-se a recupera nu numai tipologii ci și tradiții, redescoperă o umanitate în care obiceiurile precreeștine asigură libertatea gîndului și demnitatea neștirbită a înfățișării; redescoperă miturile care să-i asigure ființei umane deplînatatea.

Scriam într-un eseu mai vechi (Orizont, 23/1962) că e momentul să încercăm a studia literatura română în relație cu literaturile est-europene; că literaturile iugoslave, cehoslovace, poloneze, bulgare, maghiare de astăzi sînt într-un dialog continuu cu literatura română; că ne putem explica mai bine prin comparație cu aceste literaturi.

Ce se întimplă, în acest sens, în aceste literaturi, în deceniul al șaptelea? În 1960 Kawalerowicz actualizează, prin filmul Maica Ioana a Ingerilor, năvela cu același titlu a lui Iwaszkiewicz. Succesul extraordinar al filmului crează un „nou timp” năvelii. Romanul Dervişul și moartea de Mesa Selimovici devine fulgerător celebru. Tot în 1968 apare Excomunicatorul lui Dery Tibor, evocare parodică a victoriei împotriva unei erezii și a unei credințe. În 1970 apare Anghelul de Emiljan Stanev, carte asupra căreia scriitorul bulgar medităse ani în șir. Aceste cărți-reper ne conduc către afirmația că niciodată scriitorul din estul Europei nu fusese preocupat mai mult de căile dormite și ale ereziei, de integritatea ființei și a adevărurilor sale, ca în această perioadă. Literatura recucerește omul, dar nu ca ființă parțială, nu ca

UN EVENIMENT CRUCIAL ÎN OGLINDA LITERATURII (III)

1. Cît rezistă astăzi ca viziune și valoare din cărțile dedicate pînă acum temei Insurecției?
2. Ce ar trebui să aducă nou o literatură scrisă astăzi pe această temă?
3. Este literatura pe tema Insurecției rămasă în urmă, ca viziune istorică, față de rezultatele cercetării științifice sau le anticipează pe acestea?

Vreau ca opera mea să rămîină plauzibilă

1. Cred că trebuie să pornim de la premiza că actul de la 23 August n-a fost decît urmarea firească precum și prilejul la fel de firesc al unor mari transformări la toate nivelele societății noastre. Privit astfel, acest moment se întinde pe o perioadă mult mai mare de timp, perioadă care în unele dintre etapele ei a fost reflectată mai cu har și mai corect în literatură iar în altele mai șters și mai schematic. Întregul fenomen ar fi necesitat poate o epopee iar aceasta, să fim sinceri, nu s-a scris. Actul de la 23 August propriu-zis a inspirat numeroase alte arte, și, în dramatismul său, a oferit cineștiilor un bun prilej de a folosi pelicula de cele mai multe

Gheorghe Schwartz

Continuare în pag. a 7-a

Istorie și imaginație

1-2. Evenimentul Insurecției în dimensiunea lui istorică este copleșitor, însă reacția valorică a literaturii române față de el a fost disproporționată; și oare de ce? O explicație ar fi că o literatură pe asemenea temă a stat sub implacabilul imperativ al adevărului istoric, evenimentul devenise solemn și rațiuni politice superioare îngredau probabil indiscretiile. Conta aici cit se ridică vîntul, cit colb se putea șterge de pe îngâbențele file ale arhivelor, cite mărturii oneste puteau fi puse în lumină. Cortina inhibantă a viziunii dirijate și restrictive asupra evenimentului, impusă în primele două decenii ale revoluției, era de natură să-l demobilizeze pe scriitor. Chiar dacă știa mai mult, chiar dacă fusese contemporan al evenimentelor el putea atunci doar să mormăie în barbă și să zică: „Las’ că știu eu cum a fost” și să scrie în pagină alceva. Abia după ce ar fi putut degaja din

Apostol Gurău

Continuare în pag. a 7-a

TINĂR ÎN AGORA

Coloana demnității

La fiecare 23 August oamnenii Bucureștilui măsoară nu numai curgerile anilor și aniversarea — într-o mers — aducere aminte — a actului istoric ci și distanțarea pe scara civilizației de punctul de pornire. Și în imaginea Bucureștilui așa cum este ea prezentată de oamenii auzului din întreținerea din Capitală se sintetizează, de fapt, imaginea țării întregi. O singură comparație din cele multe care pot fi înscrise în cartea de aur a celor 38 de ani de la Eliberare — mi se pare suficientă spre a da exact proporțiile schimbărilor produse: În 1965, Bucureștii realizează de 12 ori producția industrială a anului 1938, iar în prezent de 57 ori mai mult decît în acel an, anul cu cel mai înalt nivel de producție din perioada antebelică.

De aproape 20 de ani, dimițiunile zilei de 23 August mă aflu într-o stare de emoție în care se învîlmănesc, fără Indolia, amintirile copilăriei marcate de prezența la defilare în costum plonieresc precum și amintirile istoriei care înainte de a fi știință sobră și exactă este un puternic sentiment. Aveam să-mi concretizez, să-mi concretizez de fapt, această emoție într-o zi de 23 August cînd nu mă aflam în țară și cînd pentru prima oară de cînd mă găseam acolo m-am simțit foarte rupt de ai mei, aproape singur și cu mult dor de freamătul Bucureștilui multicolor, frumos, vesel în această zi de sărbătoare. Fără să știu a

Constantin Stan

Continuare în pag. a 7-a

OPINII

Dimensiuni în cultură

nu ne vom hazarda, în cele ce urmează, să formulăm aprecieri apodictice privitoare la ultimele aproape patru decenii de cultură românească. Graba în judecarea și calificarea valorilor spirituale nu este cel mai bun sfat. Este o soluție juvenilă, mediu de înfaturare imatură și de suficiență. Citiți, în presa vremii ori în sintezele critice ale începutului de veac, să spunem, și veți vedea ca scara de valori fixată atunci de critică a suferit, pînă astăzi, severe mutații și deteriorări. Chiar „istoria literaturii române contemporane” a lui Eugen Lovinescu, unde printre lideri figurau nume ca G. Brăncuș, F. Aderca, Camil Băltazar, dovedește căduțitatea aprecierilor asupra contemporanilor. Dar să revenim mai aproape de noi, acum două decenii, să spunem, și, fără să dăm nume (nomina odiosa) rămînem aproape aiunzi de aberațiile critice, formulate fie sentimentos, judecătorește, altfel spus fără nuanțele de rigoare, fie la modul idilic și festiv, ca într-un marș triumfal. Multe dintre vedetele de acum două decenii trăiesc printre noi, ne salutăm reciproc, par și sînt efectiv ababili, nu mai au nimic din mîngăie de primărie ori din reacțiile de rîncoră de care-și era sfială Căderea-i-a umanizat. Unii își mai revendică, precum Dandanache, merite trecute, beneficiază de pensii de veterani, sînt primii la coadă de zlua împrumuturilor, cînd steaua lui Traian Iancu urcă la zenit și, pînă la vine rîndul, evocă nostalgice vremurile „d’antan”. Cîțiva mai detin și ceva prerogative în mecanismul administrativ și chiar profesional, căci lumea scriitorilor are, totuși, umor; și în aceste ipostaze foștii împovărați de glorie depun o sîrguință și o combativitate aproape indolose, parcă dintr-un tainic sentiment al redempțiunii. Să nu ne pierdem, nu-l așa, bunul renume, parcă vor să spună, în realitate sînt sinceri, adevărații lor vocație era administrativă, nu literară. Din cînd în cînd mai răbănesc, de, ca oamenii. Că noi, se irtă cite unul, cînd aveam „lucurile în mîna”, altfel mergea treaba. Într-adevăr, așfel, sînt însă cei simpatici și rezonabili, cîci nu le putem cere să facă mîntăii, să execute penitențe la nesfîșit. Unii însă, care nu sînt nici simpatici și nici rezonabili, avînd vocația conversiunii (era să spun perversiunii) au întors-o „ca la Ploiești” dovedînd, vorba lui Ralea, un spirit de „adaptabilitate” formidabil, semn în fond, al unui puternic și feroce „instinct de conservare”. Faptul e detectabil mai ales în critică unde dogmatismul

Pompiliu Marcea

Continuare în pag. a 7-a

REMEMORĂRI

Însemnări despre Marin Preda (VII)

era într-o seară, după nouă, cînd, la invitația moncherului am pornit împreună cu poetul Mircea Dinescu, (copilul de suflet al lui Fănuș și al subsemnatului), în spre camera cu numărul șase.

— Îi deranjăm nea’ Mircea — m-a chestionat poetul din Sibovia, care n-avea, pe vremea aceea nici gloria nici instrînărea de azi.

— Dacă ne-a invitat și n-a uitat, nu-l deranjăm. Chestia e să nu fi admormi.

Dăm să urcăm, cînd în usa holului de la intrare ne întîlnim nas în nas cu poetul Adi Cusin, suav-anapoda, moldovean moșion și sentimentălar care tocmai își ceruse transferul la Sibovia, (din București la Sibovia) unde cred că făcea pe secretarul literar.

Mircea Micu

Continuare în pag. a 7-a

Cornel Ungureanu

Continuare în pag. a 6-a

ADRIAN PĂUNESCU

«Avem o poezie care merită ea însăși Premiul Nobel»

Sinteți unul dintre poezii reprezentative ai literaturii actuale. Aducă și un...

Vă mulțumesc pentru toate cele pe care le-ați spus și...

aici, pentru că sint misterioase și tin realment de cei care le au sau nu le au...

este o problemă de fiecare zi a celui care vă vorbește. Înăci nici revoluția, nici patria nu...

— Frumoasă afirmație! Rămânind la poezie, Adrian Păunescu, vă solicită câteva...

— Problema aceasta mă preocupă de mult, ne preocupă pe toți dar este o problemă care trece...

Oscar Han : Triumf

Deci, mă întorc la ideea inițială. Creatorul este participant activ la opera de construire a omului...

bule privită, după opinia mea, în toate aspectele ei și, firește, în primul rând din punct de vedere al valorii intrinseci...

— Eu nu accept împărțirea pe generații pentru că este foarte labilă. Sint destul de matur să înțeleg că împărțirea pe generații este una...

— Acceptând ideea structurării poeziei pe generații în care dintre ele vă considerați, Adrian Păunescu?

— Da, singura care anulează orice împărțire este acea pășire a operii de către autor, lasarea operii pe mîna cititorilor după moartea autorului...

— Nu mă interesează discuția despre generații, mi se pare o discuție sterilă, o discuție la ora 6 fără un sfert după amiaza cînd e cald și bat muștele asupra cafelelei.

— Într-o antologie a poezilor tineri alcătuită de George Alboiu sint alături autori de vîrstă mult diferite...

— Nu știu dacă poezia are sau nu o vîrstă ori o tinerete perpetuă. Știu doar că e foarte bine că a apărut această antologie, desi eu personal nu mă simt reprezentat de poeziile pe care le-a pus Alboiu acolo...

dicții. Niciodată n-ar fi apărut Argezi dacă lucrurile ar fi stat așa între cele două războaie mondiale. Acum, în perioada celei de a treia...

— Ce nume de scriitori din literatura română și din literatura lumii vă impresionează cel mai profund, la care vă gândiți adesea ca în un leac, ca la o min-giere?

— Shakespeare și Bacovia.

— Maril noștri poezii, maril noștri crea-teri de artă au privit spre folclor ca spre un izvor nesecat de bogăție, de implinire spirituală, folelor fiind cartea cea fără de preț a neamului nostru...

— Totul, absolut totul. Inclusiv izbindile sale cu nune. Ii dorează absolut totul. Folclorul românesc este genial, este școala permanentă de la care avem de învățat și în numele acestei filiații...

— S-a făcut mult, se face și astăzi mult, pentru apărarea limbii române, pentru apărarea și cultivarea ei, limbă fiind, cum spunea Nichita Stănescu, o identitate a patriei...

— E adevărat, sint între cei care apără limba română. Dar nu sint așa purist cum văd că sint unii, a început chiar o campanie furibundă acum împotriva unor cuvinte care și-au făcut loc în limbă...

— Eu nu accept împărțirea pe generații pentru că este foarte labilă. Sint destul de matur să înțeleg că împărțirea pe generații este una alură și nefolositoare valorii...

— Acceptând ideea structurării poeziei pe generații în care dintre ele vă considerați, Adrian Păunescu?

— Da, singura care anulează orice împărțire este acea pășire a operii de către autor, lasarea operii pe mîna cititorilor după moartea autorului...

— Nu mă interesează discuția despre generații, mi se pare o discuție sterilă, o discuție la ora 6 fără un sfert după amiaza cînd e cald și bat muștele asupra cafelelei.

— Într-o antologie a poezilor tineri alcătuită de George Alboiu sint alături autori de vîrstă mult diferite...

— Nu știu dacă poezia are sau nu o vîrstă ori o tinerete perpetuă. Știu doar că e foarte bine că a apărut această antologie, desi eu personal nu mă simt reprezentat de poeziile pe care le-a pus Alboiu acolo...

Gheorghe Tomozei

Poema colibri

1. M-am gîsit, pe mine m-am regăsit și am trecut mai departe... 2. Carevaszică, psihi-mu am rămas sub cer doar eu și tu. Doar eu ? Doar tu ?

Mereu

Mereu interupt, gîlîit, mîrunțit, mereu mureșca, mestecat, curgi într-acel ceva, asfîntit, asfîntire drum, singurul fără sfîrșire, fără iubire.

Ti-ai rostogolit blindul cap pe frunze, ca pe cuțite de casop, blindul tău cap încălțat cu pielea clipei ce te-a rețezat !

Mumia peruana

Mumia, la muzeu, a fetei peruane : o mină de oaze și patru metri de pîr. Pîrul îi crește uitarea, singurătatea, toamnă. Pîrul nu crește de bucurie ori fîră; nici sarea lunii, surprinse de pînea lui, nu-l fac să curgă din turn peste treptele arse.

Pîrul în (ce crește doar așteptarea și cazul acesta (ani și șaptesprezece) e simplu...

El nu s-a mai întors la ea...

Fel de-a învinge

Nu corecții nenorocitul ala de turn din Pisa ; poate că el e statuia colosală a unui cocotat bine-nteles biruit - înzădat și încolțat - cu vertebre de marmură roasă.

Cînd se va prăbuși cu-adevărat sub oasele lui va muri balaurul ce l-a umilit pînă acum, cu salzii lui incasabili și capetele-i multiple.

El învinge murind, el ucide cu oasele scheletului așa cum poezii ucid cu mîrșinele unor versuri de care nimeni nu-si mai aduce aminte...

Ninsorile

Ninsora deci, gramatică impusă cu oase reci în carnea mea supusă.

Vom spune că ne-am tîrîșit totdeauna departe, ca vasul unui sărut fîrîmțat către toate

din care vinul a curs în țarina amară, o ultim parcurs al labei de fiară l tipare mișcate, peste ierbele mai peste inimă ; pasul, și uite-nimă, zac, din ce-am fost în de doi în gura iernii, rămîne doar glasul pe-un dinte...

Toamnă la Cimpulung

Iarăși ei îl bat pe nuc...

Jordia e din nou o măsură a bucuriei, iarăși sint sparte cubarele verzi.

Îl bat pe cel mai bătrîn, pe înțeleptul Ivezzi cu care, altcum, se mindresc și el rămîne mindru și gol și plouă cu ploaia lui iar stropii sint lacrimi de lemn.

Parcă o vîd, din de demult, pe bunica punindu-le la păstrare, ferite, în odăra cu lipscării. Luam din mîna ei, nuca și despărțindu-i blind, copășele îl vedeam, alb, palpitînd creierul cu desăvîrșite alcătuirii al copilariei inca lucrind ca un mecanism potcovîrit de un meșter muțat în singe.

Toamnă. La Cimpulung se bat nucii...

Dialog consemnat de Radu Felix

mara nicoară

Autoportret

Capul meu este o imensă bibliotecă: Răfuri lungi cit străzile, cărți care vorbesc Despre bunătațe și miță.

Cu ce mă puteți voi atinge când eu trăiesc în antea Romă? Si acolo, cu poezii, visez un imperiu de aur? Clipa care sint, noaptea care iese din mine Sandaia de sfârșit cu care calc praful roșcat al drumului

Jurnal

Piscuni de munte, intuneric, Acolo unde se prăbușeste inima despăciat de fulger a vulturului Incep să revin la viață Din făcuta depărtare în care am fost O blândă lumină izvoară din lucrurile casei, Dulapul în care se oflăsc rochiile parfumate Prin fereastră se văd pe cer plutind insule argintii

Egalitate

În somn sintem cu toții egali Numai trupurile, respirând aerul plin de rouă al stelelor Numai trupurile, fără case, fără mari funcții sau umile slujbe, În țara somnului. Acum încetează meschinele bătălii pentru a avea mai mult decât vecinul Se topește ca niște aiberguri albastre în ceașca oceanului

Mare

Mă reintore la tine mare, Mai naste-mă o dată, Mai naste-mă o dată pură și încrezătoare, Am obosit să văd în fiecare om un dusman Lumină a mării, valuri asemenea păturilor groase Care te duc spre somn. Mai mingieală că trăiesc și mai naste-mă o dată mare Albatruul soare nit de străin și înghetat Peste zăgărit nari Străzile aioda în orice loc Si numai tu ne-ai mai rămas, Mare, singura speranță.

Cei care au uitat

Cel care face cind bicul vremii se abote pe străzi Fulgerul acestor nori negri prevestind intuneric și furtuni Cel care face cind otrăvindu-mă se infiltrează în zidurile sociale Si oamenii nu mai cred în dreptate și în bine Cind ei nu mai sint o societate, ci niște indivizi Care încearcă să supraviețuiască, Cei care au uitat mindria neamului nostru românesc Peste care au încercat zadarnic să poruncească popoare străine, Cei care au uitat demnitatea munților Carpați, Au uitat răbdarea Mării Negre, Care a aruncat fără iertare corăbiile altora în adinc, Cel care tac, cind roțile urăului mecanism Din greselă macină oameni, Cei care au uitat că trebuie să credem în puritatea trandafirului alb Căzind pe toba lunii Cel care tac cind totul se rostogolește, Și din grădini trebuie scumse rădăcinile busturilor, Ca să crească griul curat, Cel care tac, sint foarfecele pasiv cu care Mina cuiva taie trandafirul.

teatru

Privitor ca la teatru

După cum singur mărturiseste într-o preocupare sentimentală, bintuit (u-neori) de indoieli, oscilind (impercceptibil) între sentimentalismul datoriei și romantismul gratuitității, între câmpul preferențial și scrupolul probității, poetul și cronicarul teatral Ion Cocora a ajuns la cel de al treilea volum din seria intitulată eminescian a-tii de frumos — Privitor ca la teatru — căutând să dea un sens sistemului său de glosare a spectacolelor văzute în ultimul deceniu. Observator cu vocație, autorul nu se mulțumește să se bucure doar „petrecind în sine”, ci aspiră să arate „ce e rău și ce e bine”. Si cum premisa de la care pleacă este una corectă, extrem de generoasă, lectura cărții (publicată în editura Dacia) nu poate fi decât profitabilă, readucând în discuție momentele semnificative din activitatea teatrelor de pe întreg cuprinsul țării. Unul din meritele incontestabile fiind acela al realizării unei imagini incitante reflectând dinamica vieții teatrale românești, dinamica vieții textului dramatic ca atare. Vindând la o utopie („citiți regiștri, ațițea lecturi-spectacol”), Cocora este susținătorul con-

sevent al montărilor originale în măsura în care însă „expresia teatrală dobîndeste autonomie fără să trădeze textul”. Încercînd să reconstituie procesul de elaborare ipotetic începe de obicei prin a face o introducere în problemă, cu referiri pertinente la autor și operă. Cu o notabilă disponibilitate analitică și capacitate de persuasivitate descoperă adesea intenția chiar dincolo de incertitudinile. Pentru că un critic „nu are datoria numai să situeze valoric un spectacol, ci și să recupereze din el ceea ce se poate recupera”. Forma definitivă a reprezentății o tratează atît din perspectivă „logică prespectacologică”, cît și a celui spectacologic propriu-zis. Această metodă a demersului critic este animată mai totdeauna de un simbur polemice, de aceea nu se sfîștează să compare ca putere de fascinație un spectacol de la Turda cu unul de la Londra, o anume montare cu altele mai vechi sau mai noi, intrînd chiar în dialog cu colegii de breasă: „Totul este să vedem spectacolul și nu propriile noastre prejudecăți”. Avînd practica umăririi drumului de

la fabulă la semn decî și de la limba la sens, unele dintre cronicile sale pot servi într-adevăr ca fișe pentru un dicționar al dramaturgilor români contemporani. Definiții succințe și exacte reușite în cazul lui D. R. Popescu, Soreacu, Solomon, Guga, Tudor Popescu, Theodor Mănescu, Ecaterina Oproiu, mai puțin pentru Baranga și Horia Lovinescu. Preocupat de corelația dintre text și imagine scenică, dintre regie și scenografie, cronicarul face printre altele radiografiile excelente ale montărilor lui Valeriu Molescu — Don Juan, Codrescu — Frații Karamezov, Dragos Galgociu — Copiii lui Kennedy. Surprinde personalități regizorale în spectaculoasă afirmare: Cătălina Buzoianu, Alexandru Tociulescu, Alexia Visarion, Dan Micu, Mircea Marin, Aurelia Manea, Ioan Ieremia, Alexandru Colpasaci, Iulian Visa. Alte numeroase conotații complementare fac dovada unui sustinut interes față de fenomenul teatral actual: de la apariții editoriale (cronicile lui Tudor Argeșei sau cartea lui Valentin Silvestru), la dezbaterile conceptului de contemporaneitate, de la preceptele lui Brook la cele ale lui Grotowski, de la specificul teatrului pentru copii la falsul complex al actorilor de provincie, de la obsesia premierilor absolute la bilanțul stagiunii, de la elogiul unor actori la aniversarea unei întregi promoții. Toate constituind indirect o pledoarie pentru permanența teatrului.

Irina Coroiu

film

Așteptînd un tren

Cu o filmografie construită în majoritate din subiecte inspirate de literatură clasică sau contemporană, Mircea Verou și-a cristalizat un program estetic detașat de servilitățile subordonării imaginii cuvîntului scris sau unei epici schematice, convenționale. De altfel, ecranizările sale inspirate din proza lui Agăbiceanu sau Slavici, Camil Petrescu sau Mircea Micu se îndepărtază sensibil de tradiționalele echivalențe vizuale ale story-ului, cineastul avînsind o interpretare personală care refuză comercialismul și repune în drepturi sugestiile, metaforele, ritmurile autentice ale artei cinematografice. Cea mai recentă peliculă a realizatorului, Așteptînd un tren, două un scenariu original de Ilie Tănăsescu, confirmă din plin un credo artistic capabil să transforme un subiect prin excelență clasic într-o convînătoare pledoarie pentru posibilitățile de expresie ale artei a seaptea. Cineastul exploatează unitatea de loc, timp și acțiune în care se desfășoară elementele subiectului, fără a limita datele psihologice ale personajelor, fără a rupe firele epice dintr-o continuitate implicită, prelungind hotarele timpului propus, doar cu sugestive raportări la un trecut subtil figurat.

În apropierea frontului, o gară în început de septembrie 1944, un grup de soldați români, avînd misiunea distrugerii liniilor, la care se adaugă un licean, șeful gării și o femeie ce trebuie să nască, o unitate germană ce ține sub foc nodul de cale ferată formată de corăbii, personajele și conflictul unei narațiuni schitate cu sobrietate, cu argumentele cunoașterii exacte a unui gen ilustrat cu strălucire de cineastii polonezi, cehi sau sovietici. Cu minuțiozitate, realism, cruzime chiar, Mircea Verou accentuează fire-

le vizibile ale acțiunii, optînd pentru sugerarea timpului anterior intimărilor la obsedante flash-uri, conferind memoriei afective o pondere ce conturează stări de spirit, trăiri greu traducibile în cuvînte. Trenurile calcinate, vagoanele arse gonind haotic cu personaje bizare, spațiile unei țeri cenusii ivite într-un aparent absurd peisaj al amintirilor sugerează plener dezastrele războiului, cît și repeliile lui Zarzain sau ale sergentului Miron, victime tot atât de tragice ale unui timp ostil, generator doar de speranță. Tradițională poveste de război, Așteptînd un tren, are deschideri fertile înscrise pe deplin unui limbaj cinematografic modern, deloc tributary spectaculoasului factic, mai degrabă selectînd o sportă participare metaforică din partea spectatorului. Dacă din distribuția, restrînsă de altfel, se remarcă prin firesc și tenue interioară Mircea Diaconu, o promisiune de mare viitor mi se pare a fi Radu Valda, la al doilea rol de mare întindere, conceput cu precizie pînă în cele mai mici detalii. La reușita filmului se cuvin aolaudate și contribuțiile unor mai vechi colaboratori ai cineastului — Hortensia Georgescu (costume) și Adrian Enescu (muzică). Imaginea realizată în două registre diferite conform segmentelor temporale, de operațiuni Daru Miran, conferă o remanță plastică unui decor deloc sofisticat (arb. Carmen Lăzăroiu). În filmografia peliculelor noastre de război, Așteptînd un tren rămîne un film grav, construit cu profesionalism și forță artistică.

Călin Stănculescu

POEME DE VARĂ

Colină

De ovăzul stelelor armăsarii iau foc în extaz râmii îndrăgostit de pielea mărului

Porumbița de ieri

e acum Madona cu Pruncul Inițial fulger al verii îl așez ca semn de carte

Și pe cărări vîd pierind siderind

copilărie tu hematie albastră Stau pe colină și nu mă vindec leacuri am cite vrei și de colină nu mă mintui

ovidiu genaru

Ani calzi

Anii sint calzi miera i-a fluturat deasupra cîntunului Săgălator și iubită stau la discreția lunii Tot mai ades încălămîntea mi-e plină de greieri

În ceață

se aud risete ca mere roșii Cu ultima suflare de seară Apriind un trandafir pentru Nimeni Tu imi întîzni pe ulicioară doi cartofi cu sifcuri sfinte

Înserare

Abia ne mai ținem pe suprafața luminii În tăcere se pregătesc să nască fragii sălbațeci Nu poți să știi cînd începe lupta cu umbra

ceasornicul

aplăudă inima ta În amintire inhami privighetorea la care cu griu

și soldații din frunze încep să-și scrie scrisoarea acasă Vreau să mă culc cu tine

li spune miera lunii Lasă-mă singură mă roagă poezia să mă așez și eu pe-o creangă să mă culegă cine vrea

debut

nicolae șerban pârâu

Nicolae Șerban Pârâu este un nume care ar fi spus ceva mai mult decît ceea ce spune de obicei un debutant dacă timiditatea excesivă (care uneori face scriitorii) și un mare respect pentru literatură nu i-ar fi inhibat în așa măsură încît să accepte deliberat tăcerea și munca într-o înclungă așteptare. A sosit însă vremea să lasă la înlăș și să vedem cît și fără zgornotul auz de căutat de mulți dintre noi se poate face literatură și încă bună. Cultivarea unui fantastic întors spre real nu se pare a fi una din notele esențiale ale acestor proze cu adevărat moderne.

Proza lui Nicolae Șerban Pârâu este încă o dovadă de ceea ce pot da uneori „periferiile” frumose ale literaturii.

Nicolae Ioana

vînătoare

și singuratec de cine. Și trosnet de uscături. Brigadierii înteleg și lute, pe mușete, se trag cite unul în adăposturi. Moșul, mai mult rostogolindu-se, e urmat de Traian. Si-amîndoi sint în spume. Un pas greșit și moșul cade. O clipă nu s-a mai distins nimic. Au urmat o groază de detunături. Double toate. Clitva fugită de la fata locului n-au mai văzut mare lucru. Moșul avea stilicete mai multe coaste și capul tot în sînge. Traian plecase de-a-naratoarea cine știe unde? Brigadierii au povestit că poate din cauza vîntului gloantele n-au nimerit. Nu, nimeni n-a tras în aer. Rămurele prozape de pe jos erau, cine știe, poate din cauza luptei celor doi. Moșul a amenințat că-l împușcă cu mina lui pe cel ce va opri nuntă. Nunta a durat pînă marți. N-am mai văzut petrecere ca aceea. Parcă nu făceau a bine. — Să ne trăiască mirii și să se sărute! — Și mirii se sărutau. — Să ne trăiască Traian! — Și mirii se sărutau. Moșul poate trăgea să moară. — Să ne trăiască Traian! Colonețul sufla cam greu. Din cauza urcușului sufla. Se oprește deodată și se-asează pe un

Deseno de Petru Tira

trunchi rețezat. Își scoate pămînt din sandale. — Si Traian, era sau nu era bolnav? — Acum, cum ordonatî! — Colonețul se încruntă. Caută pe sub sprincene ochii plutonierului: — Uite ce dau eu ordin: Traian era bolnav. — N-o să credeti, a doua zi chiar, nuntășii s-au suit în cărțe. Nu mai chiuiau. De fapt chiuiau dar nu mai aveau gîs. Au înhamat caii cum a dat dumnezeu. Fără clopoței, fără panglică... Ziceau că merg în munte să le cînte păsările. Eu eram în căruța a doua. Bicicului cați ca apucății. Si-au pornit pe drumul pe care am plecat și noi. Si nu era ca azi, senin. Chiar începuse să bureze. Huruiul roție să agat de pe osii. Goană mocnită ca la un convoi de boți. În dreapta noastră, în pădure, se tot auzea ceva

mitralieră. Lui nu-i trebuie pielea. Piel găsește în țara lui de vînzare. Lui îi trebuie trofeul, trofeu. Lui îi trebuie capul lui Traian. Brigadierii s-au apucat să-i toarne povesti. Se încețea pielea pe toți. Bărbatul doamnei mai punea de la el. Directorul înțelegea puțin limba străinului și aproba din ochi. Nu s-a mai tălmăcit tot. Sau s-a tălmăcit, nu mai știu. Eu i-am verificat autorizația. Si pe muchiie i-am verificat-o. Nu era treaba mea dar m-am lăsat să-l verific. El fusese aduș în citeva ocăsurii cu mașina. Era în ordine hirtzoasă. El, străinul, se uita la noi zîmbind. Semăna puțin cu frate-meu. M-am uitat și la ceilalți. Zîmbeau. Oamenii zîmbeau. Și dădeau din cap în semn că înțelegeau. Afară ningeau. Ningeau într-una. De două zile ningeau ninsoare mărunță, uniformă, fără vînt. Bătrînul, tatăl doamnei, se ridică de pe lădita cu cartușe unde tot timpul mîrlise un cîntec: — Spune-i că-i dau căciula. Căciula brumărie. I-au spus. Străinul a ris cu poftă. A ris cum ridem toți cînd copiii își cunoscă automobile cu banii de pusculiță. Nu su dispunere. Si-au plecat. De la ocol li s-a alăturat și doamna. Zice lumea că pe drum se opreai și străinul lua zăpădă cu gură de pe cetină. Li mulțase eu toți. Topăia de la un om la altul și spunea că-i poftă că țara asta e și a lui. Treceva ceva timp de cînd mergeau așa, cu grămadă. Mergeau cu armele pe umăr și tirau și tirau zăvoizi blegi după ei. Cîinii nu se lasă tîrîți. Se înceară-ntr-ei sau ei își tirie stăloinii. Plutonierul se oprește și-și lasă carabina jos. Si-l mîngîie gura.

— De ce te-ai oprit? — Păi... am ajuns. Asta e șoseaua. Atunci era mai multă lumină din cauza zăvoizii. Da-ă mai stăm o jumătate cease lunea luna si-o să fie cam atunci. Străinul stătea exact unde stăti dumnezeu. Toți stăteau pe burta în șant ca-n tranșee. Si-i ningeau ca pe moșvie. Cine era de plecat să stîrnească vîntățile plecase pe altă parte. Priviți a ieșit și luna. Bărbatul doamnei tot umbra pe șosea într-o parte și alta. Apropierea vîntului întîrziă. — Ia, dă-mi carabina! — Să știți că nu-i încercată. N-are cartușe. Dar... poftim... Vîntul întîrziă, sounem. Si-au început să se miste cîinii, să schiaune. Si de-acolo de sus s-au auzit țărături. Îndărtate. Bruce s-au apropiat la citiva pași apoi iar foarte departe. — Ecoul. — Da, ecoul. De după bolovanul acela mare, drept în față, nu acolo, asta din față, asta cu bădrutul rupt a început să crească ceva și toți, dar absolut toți i-au văzut pe Traian în două picioare, cu pteplul albicios desfăcut. Bătrînul a trecut fulgerului în față, năstii străinului. Cam o dată cu el a trecut și doamna între pușcă și bătrîn și cam tot atunci bărbatu-său a trecut între pușcă și doamna. De fapt toate asta s-au petrecut printre detunături. Traian era de două ori mai înalt și mai lat ca bătrînul.

Si, de altfel, știți, fălmăclul a înțenit înalt, a mai suflat o dată, căld în primele doamnei și gata. Traian i-a dat departe cu o labă pe toți trei și s-a năpustit urînd în ceilalți, a rupt două arme... Toți au fugit pe unde au putut. Patru arme au disoărat. Așa cum vă suneam mai înainte, Traian duce prada cu el cine știe unde. Omor prin imprudentă sau... nu vă uitati bine, priviți în față! Unde vă uitati? — Din dreapta, pe șosea, reșorînd ca o foală vine spre el Traian, vine acoperînd luna. Vine mai mult în două labe. Vine cu oieșul albicios desfăcut. Mormăie cu gura deschisă.

Cel doi oameni se culcă încet pe scoate. Colonețul impinge arma în liniște sub el. — Ce face, respirăm? — Bineînțeles, de vreme ce n-am murit încă. Traian se oprește la doi metri de ei și coboară în patru labe. Apoi se așează de iarbă în șosea. Trece mai multe clipe. Traian se uită prin preamîni și adușmece. Într-un tiruz se uită la cel doi și oftează. Oftează și se apropie lateral de plutonier. Privește la luna căușînd și-o potrivește să-i lumineze mai bine. Carul lui Traian este mai mare decît bustul plutonierului. Si-aplecă botul dar nu atinge cu el nimic. Resorțira lui miroase. E moale și miroase. Trece îndeminatecabele din față peste plutonier ca peste un lemn. Pe coloneț îl adușmece mai superficial. Îl păsește și pe el. Îl păsește și se instalează alături, cițiva metri mai departe. Îl privește pînă luna înunță locul. Colonețul întorește și el capul. S-a se privească măcar ca lumea. Se ridică și-n capul oaselor. Se ridică în picioare cu arma, săltîndu-și-o pe umăr. — Hai, plutonier.

Cînd s-a sculat în picioare colonețul s-a sculat și Traian. S-au apropiat pînă la o întindere de mină. Tocmai intrase luna sub o lîbă de nor. Colonețul a întins sfios mina și i-a mîngîiat fruntea. De fapt i-a legănat-o peste virful șirelor scurte de blană. A tras-o tot sfios. S-au întors și au plecat tremurată. Traian i-a condus la oarecare distanță pînă i-a înclăntat înăntă negră. — Carabina, carabina are cartuș pe țevă. — Știu, plutonier.

gabriel năstase

debut

TRANSFER

Știa că toată această întâmplare a războiului aducea înaintea de toate teamă. Refuza cu obstinație acest adevăr, la rândul său ezită să-l rostești (nu știu dacă ai făcut bine, îmi spune pianistul acela, ai obiectiv această teamă a mea, pe care eu o bănuiesc numai, știu că este acolo, undeva, dar mă încapățân să-mi spun că nu-i adevărat, e dragostea mea la care n-am să ajung niciodată și dacă da, oare mi-ar fi de-ajuns?, voi să știți înaintea de toate unde începe și unde se sfârșește aceasta, de parcă un început și sfârșit, logică simplă, elementară, te-ai bucurat asemenea altora cu răspunsul la primul de ce. Încep să gîndesc în perspectiva unui drept simplu, omenește și universal, în perspectiva dimenziilor voastre egale, fără să știți deosebirea esențială dintre acestea, fără să știți credința sau că în această deosebire despre care eu cred și acum că de fapt nici nu a existat. Înțelegerea, desigur, ca fie și numai pentru o clipă întoarcerea ar fi putut să existe, că există, fulgurantă bruscă și neașteptată și cu atât mai tainic de-tele, că suma acestor clipe, chiar dacă nu dilatăm că spațiul și timpul natural al acelor dimensiuni ar putea să însumeze dacă nu mai mult și tu încușezi să-ți susții cu tărie asta) cel puțin tot atât bucurie. Se raporta totuși cu obstinație la atunci. Și de aici neliniștea sa primară, întoarsă mereu asupra sa asupra gândului său, asupra ochiului său, asupra gesturilor și semnelor sale pe care nimic nu le putea pătrunde, nu trebuia să le pătrundă, era puterea de reverberație a lui atunci către acum, păstrată, ocrotită, îndrăgățată, într-un anume masochism al singurătății. Citeva rupturi întâmplătoare ale acestei stări îl definisese cu putere creată, recreează în același timp în unitate versul sau absent, unitatea de structură a varietății. Era eu și lumea înceta să mai existe. Te aplec asupra ta, te bănuia, erai în preajmă, esti frumoasă dragostea mea, îți suneai, convins că tocmai asta nu înseamnă de-a-ia, era ca un semn a cărui permanentă revenire sfârșește prin a se desprinde dintr-o dată mai noi și mai bogate înțelesuri. Ar fi treburi, ar fi înțeles un aici și acum dintr-o dată nou și bogat, l-ar fi bănuit cel puțin, posibilă descătușare. Un abur tulbure ce se lăsa traversat cu tot mai multă umire.

Al înțeles, zice Ion. Din ellosa ceea ce începusem să cred că totuși a înțeles. Începusem să mă contrazic. Începusem să-ți dau dreptate, indiferentă la dintotdeauna trebuia să se spulberă (cealaltă se spulberase deja, dar de asta abia acum urma să mă ocup). drumul propus de tine înceta să mai existe dar asta nu te contrazicea cu nimic, era doar un pasaj, ai fi spus, iar eu ai fi putut să cred asta, dar reveneam mereu la O, la trecerea mea și a ta acum și aici și ceea ce urma să fie sau să fi fost se întinse numai acum și numai aici. Pe șoseaua de centură.

Era o oboseală fizică, perfect justificată de solicitarea la muncă a ficării fibre. Dimineața optasem pentru Culmea Sînzerei, deoarece cerculul mai mult întâmplări neînțelese, biologul îi relatează una din ele, eu nu mă pricepea la vorbe, zice, dar ce-am văzut atunci numai o dată îți poate fi clar, în ce mă privești, sint sigur, a doua oară n-o să mai amă înțeleg. Erau înțelesurile, înțelesurile de mare verde și o cascadă cu flori, dar nimic din toate acestea nu le înțelegem acum, doar culmile perfect conturate ale muntelui din jur, tăcerea nefirească (toată ziua nu înțelegem jur de om), mergi tot spre sud, îmi spuseși, nu ai nevoie de semne și seara ai ajuns. Mai întâi a fost neliniștea (tremururi dar nu voia să-mi sune nimic iar eu, un bentiont, mea străduiam să arborez o îndebătată convinsătoare). Mă aștătam preocupat de găsirea izvorului, trebuia să fie, să-l aud și într-adevăr, după câteva secunde de nemişcare l-am auzit undeva în dreapta, curios, ai zis, mă așteptam să fie mult mai în vale și atunci am știut că în noaptea care vine totul urma să fie luat de la început.

(Sint zile cînd toate aceste întîmplări îți par pierdute, răcite, fără sens, într-un tunel nesfîrșit. Traieților albastru, fulgerii nefiresci într-un timp nedefinit, senzația de larg și închis în această timp, un laborator cunoscut odată, undeva și totuși bănuie mereu aproape, o trecere, o goană, accelerația crescută în centrul după-amiezi, mușchi întins, plesnet de fibră tipid sub impulsul neuronului intrat subit în panică; aburi tulburi se învâluie în preajmă, e o tăcere goală și totuși bănuie, mai mult obiecte și întîmplări lezîndu-se, unduri izvoitice în punea vîrgată a departării, Vassarely și sorbul fălmînd al înțelepciunii de dincolo de vreme; n-ai decit să întinzi o mînă spre a alege unul din aceste obiecte, una din aceste întîmplări, spre a le privi atent, de aproape, încrezător și blînd, descătusat de patimă și false amintiri și privind-le într-adevăr pentru prima dată să poți stringe cu nouă și mai mare bucurie, cioburi de lume nouă într-o alcătuire devenindu-și ea sieși hrană și trup împlinit).

Totul e bănuială și umire, suneam și începeam să mă conving de asta. Ridicam corul, gesturile reflexe, obsesive, mai priveam de pe o tulpă de brad coborît, înțelegătoare, nemişcată, din cînd în cînd eu o sculpeu malțioasă pentru îndemnarea mea în astfel de lucruri „pămîntesti”, mă uimea întotdeauna cu spiritul său pozitiv, extrem de ordonat, cu un comportament aproape fără greșeli, sub care știam însă clootind o neșăoasă căutare și atunci mă gîndeam că

nu-l lipsește nimic, poate o nume doznă de brutalitate, îl suneam asta și știam, spunându-i, că fără el nu se poate. Te-am vorbit, zice Ion, despre știința ei, despre ceea ce posibilă alăturare a colombei cu imaginea trupului în cădere, despre care însă nu și-a amintit nimic, niciodată. Sigur, ai putea să-mi răspunzi, nu știu să vezi, sau nu știu să auzi, sau nu știu asta și asta, dar eu îți spun că nici nu e nevoie să știu, că nici nu trebuia să știu, că știuți și neprevăzut și neprevăzută înseamnă știință. Vino, șoseaua de centură ne așteaptă.

Am privit în jur. Aceleași nemischate culmi, pădure sau piatră, alături izvorul alb, verdele greu al ferigilor mustind de sevă, lăncișuri de brad și cer. Era ca și cum te-ai fi atins, ca și cum ți-ai fi așezat pentru prima dată suvița de păr căzută peste timp. Ai fi treburi, ai fi treburi nedumerită în jur (începusem să înțeleg asta, credeam că o știu de mult dar lată, tot ce reușeam să aflu acum era chipul tău nedumerit), ochii tăi s-ar fi oprit asupra lucrării mele încheiate, e un cort frumos, ai fi zis, ce frumos. Nu socoteai nici o clipă acela ca un posibil loc de siguranță (pretindea întotdeauna că o astfel de siguranță nu o interesează, era cu mine și, spunea, din cînd în cînd asta îmi e de-ajuns), ideea de „gospodărie” te scootea din sărite și ai acceptat cafeaua ca un lucru firesc și terosul era ceva ce foarte bine ar fi putut să crească primprejur.

Întelegem demult această autoflagelare a sa, zice Ioana, pe care la început o socoteam chiar o bimeritate ispășire. Cîrînd aveam să-l știu însă că adevărat (ai fi putut să crezi asta, nu-i așa), și atunci am înțeles cum această falsă ispășire este de fapt numai a mea. Nu găseam atunci mijlocul prin care să-i transmit bucurie (spun asta și știu că vei remarca printre dinți „desuet”), mă vindecam și asta ar fi însemnat și pentru el vindecarea, dar mă temeam, și dacă nu-l adevărat, îmi reproșam, știam că trebuie să țin totul numai pentru mine și aș fi vrut să știu și în același timp eram un cîntec despre care nu trebuia să știu nimic.

Te-ai gîndit vreodată, zic, ai fi putut să te gîndești vreodată, he, he, la faptul că ea știe mult mai bine ca tine, știe de la început, de la prima frază, sfîrșitul acestui text? Ai fi putut să te gîndești chiar și la ceea ce bunăvoință e ai atât de bine doznă, la care dacă ai fi privit mai atent, ai fi putut remarca zîmbetul rece al lucrului bine făcut. Sigur, ar fi putut să te descopere brusc, ar fi putut să înțeleagă împotrițita acestei descoperiri ca o posibilă vindecare și,

în timp, să știe chiar că astfel nu se poate, dar păstrîndu-se în cercul experților sale, bine definit, să încerc un răspuns prin însăși ajungerea la final a acestui text. Acolo te-ai fi așteptat și ți s-ar fi dăruit surîzătoare. Și poate abia acolo ar fi fost adevăratul început. Nu, strigă Ion, nu, aceasta este cea mai gravă eroare a ta, aceasta nu se va întîmpla vreodată pentru simplul motiv că aceasta se-ntîmplă acum. La dracu cu morală, tot ce-mi vorbești este morală. Atunci nu există. Nu vezi, se întîmplă că eu și tu pedalam pe această șosea de centură și nimeni în afară de eu și tu nu știe asta. Acela care trece acum, vezi o pată albastră, nu știe de eu, nici eu nu știe de tu, dar vîd și aud și asta înseamnă eu și lingă mine ceva există însoindu-mă. Pedalam și această stare de definire aproape exact, adică eu lingă tu și eu lingă tu, două pre-texte de conversații, numai că de data aceasta eu nu mai ascultă povestea ci o. Este o — șosea de centură — și ea ne spune pe eu și tu și relația noastră și întîmplările noastre (pentru că totuși sintem aproape) și drumul pînă la noi poate să nu ajungă niciodată, dar este o — șosea de centură — timp și spațiu îngemănate în bucuria sau indiferența lui eu și tu de a pedala. Atunci Ioana era o soaptă.

O bănuia în preajmă, la pîndă, felină nervoasă, fremătînd, indiferentă la tot ce se putea întîmpla dincolo de obiectul imediat al atenției sale. Simțea cu certitudine că aproape întot-

deauna acest obiect se află undeva lingă el, foarte aproape, o apropiere care presupunea în acel moment o legătură puternic tensionată afectiv, că transferînd ceva din ceea ce gîndea atunci la acel obiect o făcea iar această bucurie neînțeleasă cu care ea se dăruia aceluia trunchi să-l sugrume, ce vrei, striga, spune-mi odată vreau asta sau asta și în același timp auzea, bănuia, pași fulguri depărîndu-se. Simțea coborîndu-i în pulpe, în genunchi, în glezne, o grabă neputincioasă, se voia într-o zîmbire din fotoliul întins, o goană lenesă, mișcarea de plimb a genunchilor prin uși deschise cu frenezie, căuțînd, știu, ești aici, hotărâște-te, dar niciodată umbra ei, dar mereu, același, cîmpul înghețat, curat și pustiu, bîntuial de rafale uscate de vînt de fulgi albi, luminile farurilor în noaptea, răsucirea de drumuri proaspete tăiată în brazdă și fîntina părăsită.

S-ar fi putut foarte bine, zic, ca după plecarea ta și a ta, lingă fîntina aceea unde ați coborît și ați rămas un timp (e liniște, ochiul dilatat pipăie fiecare trunchi de spațiu uscat, adormit în sevă și durere ascuțită, pretutîndeni începe și se sfîrșește cîmpia), nedumeriți și triști de golul întunecat al tuburilor fără apă (dacă am cobori am vedea stelele, nu-i așa), s-ar fi putut foarte bine ca după plecare, cineva, un țaran din preajmă, locul de pîndă, să se oprească lingă aceea fîntină și, indiferent de vreme și fîntina o știe cu toții, este de mult părăsită, să privească în adînc și privind să-și întînească chipul uimit în apa limpede, curată.

Ar fi dat semn, ar fi alergat spre sat temător și nedumerit, satul întreg ar fi primit asta la început cu teamă și umire, dar apoi ca un indomiat în bucurie și chitceala și joc ar fi început pînă noaptea tîrziu. Cineva și-ar fi amintit de umbrelor voastre în preajma acelei fîntini (oricînd, chiar și în cea mai de taină crezută singurătate, cineva poate să-ți fie în preajmă, he, he, nevăzută și-ar fi amintit pentru o clipă dar, desigur, sau temător, sau din răutate ar fi făcut, la primărie s-ar fi vorbit despre pinza freatică, înțelepții și babele satului ar fi clătinat din cap cu gîndul la vîrcolaci și ieie. fîntinile ar fi fremetat la acest nou loc nopțate de întîlnire. Și ar fi fost și altele, la care desigur te gîndești.

Am închis ochii era noapte, zice Ioana. O noapte înaltă, sacul de dormit mă învăluia blînd, îmi atrăgea atenția, nelămurit, punctul în care stîlpul de susținere străpungea pinza de cort, era o imbinare perfectă, solidă, îmi dădea un sentiment de mare liniște, de siguranță, pînă să vină furtună, viscol, oameni sau fiare, nu mă temeam, am întins mîna și am strîns a-tare acel stîlp, mă simțeam bine. Am zîmbit, făcuse treabă bună, m-am strîns repede la loc, în sac, îl știam afară, fîmînd în liniștea din jur, aș fi vrut să-i plîmb mîna prin păr, o făceam cînd și cu această impresie am dormit în liniște.

O priveam dormind și din umbrele ciudate ce mă învăluiau atunci rețin cu fidelitate teama. Rețin cu maximum de acuitate senzația aceea incertă, trosnet de pădure, vaier de pasare de noapte, numeroase alte zvonuri neînțelese, un întinerie absolut, o zi întreagă de mers fără a fi întîlnit urmă de om, am nimerit așa cîntecul biblînd îndelung, am tras fermoarul cu o lenă studiată, l-am privit din nou umbra alungită în dreapta mea, i-am ascultat respirația liniștită, egală, și am intrat la fel de încet în sacul meu de dormit. Pretutîndeni noaptea.

Nu știu cînd am dormit, așa cum nu cred să mă înțeleg vreo dată senzația aceea stranie; neliniștea crescută, eram o vîietate oarecare a pămîntului în preajma unui eveniment niciodată pînă atunci întîlnit, imposibil de evitat și cu atât mai neliniștor. Mă trezisem dar nu deschideam ochii, încercînd să realizez rapid, prin vîietate a unor repere mentale, și știam, mă aflu și de acum înțeleg. Am înțeles imediat și în același timp am realizat și sursa neliniștii mele. Am deschis ochii brusc și m-am uimit: cortul, tot interiorul, era scaldat într-o lumină foarte puternică, distingeam clar fiecare obiect, o lumină nepămînteană totuși, foarte greu de înțeles. Am privit-o în tăcere, am simțit că mă năzăreau, respira mai alert, fără ritm, și am știut că trebuie să aflăm această taină împreună și i-am șoptit vîno, și ea m-a urmat și s-a uimit ca și mine de ceea ce lumină și am ieșit amîndoi și am văzut că nu sintem pe pămînt, sau dacă da, era un pămînt pînă atunci nevăzut.

În jur, zice Ioana, aerul, iarba și cerul păreau înțeles în argint. Știam că trebuie să fi răsarit luna, rostisem de atîtea ori lumina aceasta, dar nițiodată nu am știut-o ca atunci. Și, ceea ce era de tot neînțeles în această lumină ireală, lucrurile din preajmă păreau a-și fi schimbat în întregime înfățișarea. Nu văzusem, eram singura, valea aceea care pornind chiar din dreapta cortului se întindea pînă la munte, luna ogîndită în boabele de rouă de pe fiecare fir de iarba crea această impresie de freamăt ușor și, mai ciudat, bradul din față, un brad singur, foarte înalt și foarte singur imediat lingă noi, știam sigur că nu existase seara, iar acum lată, se ridică drept în fața noastră, iar umbra lui proiectată de lună se întindea nefirească de mult peste valea argintie, pînă acolo unde, la întîlnirea cu celălalt versant, se bănuia neliniștit surorul unui pîru iarăși necunoscut.

Apoi am privit cerul și trupul meu a zvicnit în fața acestei noi și necunoscute imagini a bolții de albastru închis strălucind pentru prima dată atât de aproape. Și deodată, în fața mea, de pe versantul întunecat, unde știam seara încă, dădea verde de stejari, am văzut cum, print-o rotire ciudată, ca-ntr-o pierdere bruscă a echilibrului în spațiu și timp, bolta aceasta, întreaga și strălucitoare, se prăvăle asupra noastră, milioane de lumină acopereau locul în care eu stăteam, am pădura verde, atunci am înțeles și el m-a strîns mai tare ca oricînd, acela nu erau stele, erau, și pentru prima dată vedeam asta și am știut că n-am să mă văd niciodată la fel spectacolul lor, lucrurile coborînd în roiri, într-un tainic și numai de ei știut dans și zbor.

De ce o noapte frumoasă, zicea Ion. Am stat afară privind minunea aceea era în șir și abia în zori ne-am adăpostit tremurînd în loc, în sacii de dormit. Și ne-am trezit tîrziu și dimineața am văzut că locul era într-adevăr același, și valea și bradul erau la locul lor, probabil seara fusese grabiți și temători și nu le dăduserăm atenție, cum însă o altfel de liniște se așternuse peste noi, dar ceea ce n-am înțeles niciodată nu fost cuvintele aceluia cîhotan tîlnit la numai o sută de pași de cortul nostru, care ne-a spus oferindu-ne urdă și cas din belșug și privind încotour cînd cerul, cînd pe fiecare din noi, că noaptea mă întinsească ca aceea nu petrecuse niciodată...

(fragment din romanul „Șoseaua de centură”)

gavrill matei albastru

Redescoperirea vieții

Nu vreau să fiu poet. Iluzia este prea mare. Cei care se îmbată cu apa rece a nemurii sint niște neputincioși caraghioși. Cred că eternitatea este făcută după chipul și asemănarea lor. Pe cînd eu știu și simt asta cu o foarte mare acuitate că eternitatea nu e decît un sentiment trecător.

De aceea nu vreau să fiu poet decît din cînd în cînd. Căci înainte de viața de dincolo, o numelui, vreau s-o trăiesc pe aceasta de-aici, o vieții. Cred că arta nu e decît un fel de-a face viața mai frumoasă.

Germinație

Am fost orbit de noapte. Mă sugoa ca o vîietare ochiul întunecat. Tot mai adînc, rețina e de jor, pînă cînd mi s-au aprins sentimentele și au ars. Cu sufletul mutilat de atita durere, pîrlit ca un porc în focul de paie, cînd ai apărut tu, cutremurătoare lumină străvezie pulverizînd pămîntul și m-am dezintegrat în dimineată. Nu credeam să înviț a-moi retrîi niciodată.

Poezia concretă

Doamne, ce fericiți sint! Nu speram să mă mai pot bucura de alba nimicuri esențiale cum este gura cu timbul vocii sale sau ca grădina mea cu trifandole și de perche nouă de sandale. Sint am o cavalier turnat în zale. Înt am ridicat bobota de pe dale. Lăburea la acut fulgerătoare mi-a provocat în gene puternice mutații calîndu-mi pin-la fibră de sticlă omoaplații. Un șorțulet cu flori și picicotele îmi pare curînt înșesat cu stele. Faptul că pepeni-au inungurii e o minune mult mai mare decît zborurile astrale.

Nu știu ce să mi zici. Parc-ai apărut din nimic. Ba chiar ești un nimic înflorit. Un nimic foarte mare ce o cerea din zare în zare străluminată care-mi umple ființa și casa și grădina și viața mea toată. Egetă. Poezie pur și simplu concretă.

Matcă

În mine arzi. Ca o luminare paralizată. Să nu te arzi! Grija mea te acoperă. Nu ești numai o muză, ci ești statua însăși a purității. Nu vreau să te ating. Dar patimile mele teiesc în jurul tău blînde și dezarmate de greutatea mîrii. Din gura ta ies cîntec sublim. Vorbești în miresme vii colorate. Nu spui cuvinte, ci lucruri în sine. Nu fugure ție limba, ci matcă. Veninul tău e dulce. Gîndul o adiere.

Spu-i și vîd copilul născîndu-se din tine. Spui u și vîd un leagăn cu o fetiță-n brațe. Spui b și îți vîd burta preagrației umflată. Spui i din nou și-i vîd omului față. Spui e și rid cu lacrimi de verdeată. Spui e și mă cutremur. Însă cînd spui iubire mă-nec în glasul tău de sine și vîd cum a zburat din tine și mă năpădește ca o ploaie viața.

Teama iubirii

Fericea întotdeauna atîrnă de un fir de pă. Ea e o sabie a lui Damocles care nu cade-n capul stăpînului. Ea este tocmai faptul că sabia atîrnă și nu cade — amînțirea căderii ei. Căci, fără sabie, oare, Damocles ar mai fi avut fericea de-a-i se păstra numele? Fără de teama iubirii tale desigur, iubito, n-aș mai putea fi atit de fericit.

Iluzia

Aceasta e marea iluzie, eternul domeniu al Utopiei. Prin vîzduh zboară pești dorințelor tale. Prin pămînt scurme viermi voinjii mele. Mai să ne întîlnim pe suprațoa verde a cîmpului. Tu să îți lași părul să crească pînă în florile soficilor. Eu îmi voi trimite oabinle să-ți-l descensuicască. Tu să îți lași sinii să înflorească. Eu îmi voi trimite capul să-ți-i culeagă. Lasă-ți ochii să zboare. Eu îmi voi scoate sufletul să-ți-i oprească. Lasă-ți miinile să adie. Eu îmi voi trimite trupul să se-nmlădie. Cui bărește, iubito, la pieptul meu ca într-o barcă largă pescărească. Eu voi visli cu brațele purtîndu-ți statua de platină pe toată întînderea mării ca pe-o mușcată înfloritoare.

Firul de colb al stelei

Pe aripile întinse larg ale sufletului s-a așezat atit nespus de dulce la povară. Virfulor lor s-au înălțat a zbor primînd adierea de primăvară. Un mugur de mireasmă abia început. Strap precurat de rouă din care voi renaște blînda prefecere, pace interioră răvășită doar de tălpile tale de moaște. Vreau să-mi aștern într-o căprioară ca să mă apere de noapte și vînt. Prăpastia din urmă să nu se mai vadă. Firul de colb al stelei să mă-nconvoale pîn-la pămînt

Quod erat demonstrandum

Niciodată nu este prea tîrziu să o lei de la capăt. Și nici prea devreme. Cui e frica de apă nu de pește se teme, ci tocmai de riu. Tu să nu-mi spui, iubito, că aș fi prea bătrîn ori că tu ești prin lume prea neumbliat. Așa cum tată ai putea să-ți fiu, la fel de bine ți-aș putea și fiu. Dar eu nu-ți sint nici una și nici alta. Vreau doar în brațe să te cress de-acuma, precum celelele una dintr-alta, sau cum îți poartă valurile spuma. N-ai apărut în cale-mi prea devreme și nici eu pentru tine prea tîrziu. E-atita loc de luminat în vreme și-atita întinerie prin pustiu. Cum aș putea să nu te prețuiesc mai mult ca pe o soră sau pe mama, cînd fără tine sensul vieții mele s-ar fi golit mai tare ca fără note gama? E-atita de devreme și-o există de tîrziu, că-mi pare că nu ai atita vreme. Noi amîndoi sintem un singur riu. Quod erat demonstrandum-ul oricărei teoreme.

Renaștere

Iubito, cu cită putere faci pietrele să cînte ca niște ouă cu pui. Naște piatra cea mare o piatră mai mică. Și piatra cea mică naște cenușă. Renaștere e vremea iubirii tale. Lacrima ta cit cerul — nașterea mea.

Compoziții fotografice

Cum îi place autoarei însăși să spună, arta ei se constituie, în primul rînd, într-un scut favorabil fragilității — fragilitate, ne îngăduim să conștientăm, drept semn și expresie a creativității. Eternizînd eternul, în cîntecim totdeauna; stăgîndu-l, îl plătăm într-o lume a valorilor cu statut propriu de mișcare. Spațiu în fata morții este deopotrivă bucurie și exaltanță a vieții. Operația cere finete de suflet și inteligență sensibilă, atribuite în care excellează Liana Grill.

Domeniul cel mai propriu și mai ușor detectabil al artistei, este, ceea ce am numi, compoziția fotografică. Într-adevăr spontaneitatea își revela o treaptă suverană, o dată de sine înțelesă se fixează asupra unei realități prelabili constituite, vizînd sentimentul, ideea. Tot ceea ce pune în cadrul Liana Grill este metaforă vizualizată. Nimic improvizat. Nimic la voia întîmplării. Și aici, mai ales aici, nu al vîlo să creștesci. Precizia avaratului de fotografiat este o armă cu două tălci. Ea poate decora cu aceeași eleganță plinu dar și vidul interior. Liana Grill știe aceste lucruri, iese cu bine din confuziune, cel mai adeseori chiar emoționant de bine.

Aminte-mă de compoziția fotografică. Să insistăm puțin. Nu e vorba numai

de obiecte, peisaje ori personaje grupate. Sugestia poate interveni și în monocordul. Patru flori, în fond una și aceeași floare, pe tije lor unduitor, cu petale zburate subire, atit de înduioșor de neajutorate și fragile, incit îți tînuiești respirația în preajma lor, se înalță ca tot atitea vitale periscope ale adîncurilor, în focarul lor ogîndit-ogînditor către

înălțimi precizînd, cu o aproximație în plus, misterul frumuseții.

Pentru Liana Grill chiar și portretul este o priie de compoziție. Interogații psihologice, mereu prezente, compunînd și reconpuînd neînțelesul chipul uman în propriile-i date, sumare am spune dacă artista nu e-are contrazicte cu o blîndă vehemență, i se adaugă uneori un minim element exterior, de natură să-l elucideze demersul. Într-o direcție sau alta, cînd jucăuș, cînd dramatică. Două coperti mari, indescifrabile, ne lasă de citit doar enigmaticele ochi ai unei tinere fete; citeva ghiwece cu flori sint antrenate în fuga unei felice coborînd o scară; stropi de ploaie vaporizată, aproape invizibili, — înocente și timpu-lui la lucru — mușcă frumos dintr-un chip halucinant de femeie. Fotografia, s-ar spune, vede totul. Într-unul din cele mai izbutite portrete din expoziție, cel dedicat lui Radu Petrescu, printre-un colaj simplu dar cit de grător, artista pătrunde pînă în taina ființei. Pe chipul scriitorului, palid, rarefat și totuși ferm, pe fruntea stîngă, vizibil de foarte aproape sau cu lupa, făcînd parte din pleie și crană, se aplică un bandaj de hîrtie tipărită (boală și vindecare, chin și izbăvire, precaritate și emblemă eternă laolaltă).

Liana Grill este o artistă care vede, cu lucruri și oameni, grațios dar neierător, mult dincolo de ele și ei. În marelui spectacol al lumii, adevărul, cum, deasemeni îl place și ei, este să cum se privește. De la ser conectat la un team cit o cutie de cremă de ghețe.

Grigore Hagiu

muzică

Și totuși, ilustrația muzicală...

Cea mai convîngătoare apropiere, poate, de expresivitate ca scop în sine, de diferitele nuanțe și interpretări ale etosului, o realizează muzica de film. Și într-adevăr, muzica de film își afirmă, dintr-o dată, în mod deosebit, ajutor pentru imagine (Maurice Jaubert recheamă pe muzicienii „la ceva mai multă modestie. În definitiv, nu mergem la cinematograful ca să ascultăm muzică”). Există și aici însă un întreg univers de procedee; insistența asupra benzii sonore a unui film remarcabil poate pune în evidență o interesantă optică regională avînd atînități certe cu optica creatorului de muzică.

În lumina palidă a durerii, regia Iulian Mihu, muzica Ludovic Feldman, Antonio Vivaldi, Hector Berlioz, Dorin Liviu Zaharia, apar probleme semnificative datorate neotrivirii între muzică și acțiune, probleme constînd în contradicția — inacceptabilă, se afirmă — între universul pastoral, extenuant și satului românesc subcarpatic și trimiterea muzicii lui Vivaldi și Berlioz la contexte culturale precise neavînd nimic comun cu peisajul românesc. Elementul teoretic reunitificator l-ar reprezenta aici trimiterea spre un teritoriu pastoral absolut. Devine astfel efertivă disocierea

zorul a trebuit să alegă muzica — și nu să o scrie singur — singura grijă fiind de a o contrazice prin muzică semnificative acțiuni. Diferența de loc neglijabilă pentru că, într-un fel, aceste discrepante vădite, neputîndu-se evita atita vreme cit coexistă muzici stilistice atit de diferite, reunite însă în subiectivitatea regiilor, explică ceea ce mulți au resimțit cu evidență (aprobînd sau infirmînd estetic) ca limbaj filmic cu totul personal. Dacă Iulian Mihu poate zice (și face) parafrazînd, „îmi iau muzica mea de film de unde o găsesc”, atunci alegerea a-tare, spectator pentru care prima impresie este eteroclită, deranjantă și, de cealaltă parte, spectator neavizat care receptează muzica direct, fără raportări stilistice și istorice, fără „prezicări”, pentru care pasaje din Berlioz și muzica lui Zaharia, nederanjîndu-se laolaltă, se potrivește unor peisaje pastorale, sesizîndu-se exclusiv și nemijlocit configurațiile muzicii: linia melodică amplă la Berlioz, finețea și transparența armoniiilor camerale prezicătoare sau caracterul narativ al baladei lui Ionță (D. L. Zaharia). Așa cum filmul se propune spre înțelegere ca transparență subiectivă a unui anumit univers, cel al satului românesc de deal, vibriînd prin simpatie în tot ce care au corărit într-un peisaj asemănat, tot așa muzica, departe de a fi ilustrație muzicală oarecare, rezolvată într-un confortabil și convențional plan secund, este opțiune subiectivă pentru ceea ce rezizorul a considerat că se potrivește mai bine filmului său. Cu alte cuvinte, ilustrația muzicală este, în aceeași măsură, expresie a opțiunilor regiilor, cu diferența că regi-

Viorel Crețu

Din LIRICA ITALIANA

In românește de Grigore Arbore

RAFFAELE CARRIERI

Zid peste zid

Blestemata fie această tăcere Care ridică un zid peste altul : Separă ceul de corp Și privirea de ochi. Într-o mină și alta Este spațiul unei văi. Blestemată fie această tăcere Care ridică un zid peste altul. (din Lamento de Gabellieri - Plingerea vameșului, Milano, 1945)

Îngerul meu păzitor

Am un inger care mă păzește Un inger fără balanță Care nu îmi cântărește ziua. Un inger care nu mă condamnă Cind rănesc trandafirii Cind evit speranța Cind mă izbesc cu fruntea De piatra dezamăgirii Cind înșel moartea Cu rîndurile de hîrtie În spatele umerilor mei obosiți Am un inger ce mă salvează. (din La civetta - Bufnița, Milano, 1949)

BIAGIA MARNITI

Cîntec de fată

Asemeni sălătorei ape între prunduri se-nveselește inima tremurînd cînd pupila mea zăbovesște pe albul tău obraz

Incet incet eu ore desfrunzesc parcă rupînd petale margaretelor și-n vreme ce-și dezvelește luna fața de-argint te-astept pe umedul nisip. Șuierînd vine vîntul ; ca un copil sughițat fîntina. Tu ești în umbră.

Mai dulce ca zăpada este mina la, dar ea nu dezvelește feciorenilor și mindrul cîin pierdut incet prin trestii.

Insula

Insula spui, dar nu sint insulă chiar dacă-n ea trăiesc. Poate o inimă-njumătățită ca soarele-n amurg, iarbă cosită, limpede fîntină care-n pămînt ascuns găsește un refugiu ; cutezătoare dar printre trestii atît de pierdută incit călătorul ostentă o ia în rîs, abia o mai atinge și cu dispreț el restul părăsește. Fîntina se-nroșește ca femeia se-nlănuce sau strălucește ca o lamă chemînd Victoria singură și goală dusă departe, dincolo de mare. (din Piu forte è la vita - Viața și mai puternică, Milano, 1957)

Balcanice

RADOMIR ANDRICI

Vizita

În patul tău În camera ta Totu-i aproape la fel Doar tu nu mai ești Din sînt musafirii tăi Și tu prevestirea mea Totul este aproape la fel Doar eu nu mai sint.

MILIVOI SLAVICEK

Cîntecul arameului

Eu sint un arameu Și mă podidește o melancolie sănătoasă și de demult Din suierul blind al vîntului istoriciei Din piscuri semețe Plasmuiesc cartea Frumoasa noastră nfericire. Și mă simt bine Ascultînd un cîntec de noapte la radio Doar cînd privesc înapoi în întinecat și mindra genuee Doar cînd privesc numai înainte La înalta strălucitoare stîncă de culoarea aluminiului Aproape tăcută și rece Mă simt nespus de bine și rămin mut și exist.

In românește de Dumitru M. Ion

VITTORIO PAGANO

Acești măslini obișnuți

Acești măslini obișnuți... De-acum pierdută e o mîhnire a singelui în a lor mizene devastare - la soara - ce aduce mizene și cenusă ; se stătomiește în goașo sîncă, stîncă pămîntului peiștorilor controversate, dăboară funa silei în verdea lipsă de vîglă a fluxului în care se implinesc. Steaguri de lente lumii oscilează pe cer fără milă de lume - și nesfîrșită timpia se-apleacă și se creștează în ciuda oricărui scris...

Apoi, dacă peste turmele răspîndite ochiul ghiceste un tremur mai adinc, mai mîhnit, toată neliniștea se potolește în păstori care cu sulul istovesc omeneasca neliniștea. (din Mitologie dei Sud - un Mitologie dei Sudului, Lecce, 1960).

Sculptură de Constantin Lucaci

VITTORIO BODINI

Cade în fărîme la această oră peste ținuturile Sudului

Cade în fărîme la această oră peste ținuturile Sudului un amurg de animal injunghiat. Aerul este plin de sînge, și tot astfel măslinii și frunzele tutunului și nici-o roză nu se mai învește. O murmurare deasă, mil de voci se-aud departe de alinate curți ; tot satul vrea să facă cunoscut -

REPERE

Un singaporean avant la lettre

Ce rolan este acest Cecco Angiolieri, poet din secolul al XIII-lea, tradus de Tudor George la editura Univers ? Canționierul contemporanului și prietenului pe care și-l făcuse Dante Alighieri în timpul asediului de la Arezzo este o colecție de sonete avîntate, preocupate indeosebi de problematica vieții sale imediate, cu bucurii desfrinate și cu tristetea de înțeles a supraviețuirii prea îndelungate a părintelui său cărăpanos. Un temperament înrudit face ca versiunea lui Tudor George să fie de o naturalitate incântătoare, incit te întrebi dacă nu cumva textul românesc a lui Cecco seamănă prea mult cu limbajul baladelor de tavernă ale poetului român sau dacă asemănările structurale i-au condus pe autorul Singaporeanului înspre opera sonetistă a silenziozului medieval. Carura artistică remarcabilă a lui Tudor George, virtuozitatea sa excepțională și energia pe care o pune în fiecare demers, atît în poezie, cît și în opera de traducător. Îl fac însă interesant, autor al unei opere considerabile, indiscutabil una dintre cele mai „speciale”, ca să spun așa, din ultimele decenii. El este deopotrivă un spirit însetat de experiențe și de cultură aleasă, cum o dovedește predilectia sa pentru poezii medievale. Cultul vigoros al plăcerii fundamentale, hedonismul și vocatia prieteniei, sub semnul comuniunii de ideal, stau de asemenea sub un cer de valori ordonatoare, ele reprezintă cîmul de forță al unei lumi mai puțin dezordonate decit s-ar crede, chiar dimpotrivă, este o realitate ce-și are sîntin și poezii sale, iar moravurile, altele decit în lumea obișnuită, au puritatea și rigiditatea lor anume. La noi, lumea aceasta, față de care ne mărturisim o mare slăbiciune estetică, a produs cel puțin un mare poet al literaturii române, pe Dimitrie Stelaru, iar în contemporaneitate de splendorul sonetist și baladist care este Tudor George. Înaintasul său, din Siena, Cecco Angiolieri, este un virtuos, un chelutur al averii și al vieții sale, pentru cele trei valori pe care le celebră : „Femeie - zic - tavernă, joc de zare”, o pușlama de poet histron, lamentîndu-se de dimineata pînă seara pentru că nu are destul bani și pentru că Cioclovina lui nu-l iubește destul. Ce mai, prieteni de tragedie curată ! Un limbaj enorm, o tale „fînțată”, în buna tradiție de asociție babilică. Tensiunea supremă este realizată într-o formă

că încă trăiește în umbra unde decapitate reîntră un căruș al carnelor. Dar întinerile e lung în Sud ! Tîrziu se-aprind lumina caselor și-a felinarelor.

Doar în grădini copilele la floarea stîngă adăugă o frunză lumii și busuocului.

Cincizeci la sută

În proporție de cincizeci la sută, dragostea mea, în proporție de cincizeci la sută, între două orașe,

corpul tău se luminează, un alcool negru bea din genele tale întredeschise. Aloră prezentul e în picaj ca un vultur peste indelecinabile amonienilor ; peste sacoașă de hîrtie a dulgherului sau masa de lucru a croitorului care trepidează hîlar la forfecări.

Sorțeci la sută însă, dragostea mea, șaptezeci, optzeci, ștu despre tine ? Orășul decolează ușor pe lingă trenuri și apoi dispare cu albul său ușor murdar, de pescăruș într-un februar livid tremurător cu pescărușii sacri, nesătuiți și nesimții precum un vals cu muzica neuzită și cu minciunile pe care le debitezi în altă viață, pentru mine, cu ochii schipitron de bucuria înșelării.

(din La luna dei Borboni e altre poesie - Luna Burzoilor și alte poezii, Milano, 1952)

VITTORIO FIORE

Lucrurile care ne învăluie, tristețea

Poate această plebească va fi sîmînța viitorului, crede-mă, versurile scrise după trei luni de monotonie, cu care-am fost îmbrățișat în pietre de tavan și a ceea ce ai adîncă, scursu-s-au luni de cînd m-am spovedit unei femei. Privește, loc este pentru grîu și pentru sare pentru vin și gutui, i-am spus, et, da, astăzi de la poezii creștii ajutor, ce ne-am face fără voi ? Astăzi mai asteptai, spune oțtea lucruri chiar tăcerea. Să nu crezi că păcătul e un rău, ci mai degrabă golul ce hrănește cu picături speranță. Așteptarea e îndurătorul nostru. Aici în inimă și face loc cîmpia, totul în jur este locere. Lucrurile ce ne învăluie, tristețea zgîlîntor ne-necore, mutelor pietre onice și subțirea crescînd imprimă. Inima, poate inima nu este de ajuns or ceea ce dorim nu-i doar măgulitoare suferință. Sadul împuțat lent, o stu, născut aici fiind, unde așteptă ca în fiecare oră ceva să-i surprîndă, vechi tot ascuns, printre oamele negrelor mășine, mai fîncă să fi ca mîndria.

17 ianuarie la Gallipoli

O, dacă patria mea este tristă astăzi la o sută de răspîntii în omurg focuri să aprindem. Facile, le-am văzut, vor bate tobele. Fiecaruia egale părți de jeratic, fiecare va păstra cenușa pînă la umătorul anoump al satelor ca depărtat ecou al soarelui. O, cite vise, insule docile din ficuși indieni și vile sărate intrînd între nisipuri precum mare de plăcere deja azi revăzute, blinde neliniștii lui devastază inima (din Ero nato sui mari del tonno - M-am născut pe mările tonului, Milano, 1954).

TRENUL DE AUR (IV)

Continuarea relatării odiseei aurului polonez din 1939 apărută în Almanahul estival „LUCEAFĂRUL”

Al doilea tezaur trece frontiera României

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

Instalîndu-se în castelul Wawel din Cracovia, Hans Frank, guvernatorul general fascist - care avea să-și termine zilele în spînzurătoarea de la Nîmberg - declara : „Pămîntul de s-ar nîrui sub picioarele noastre, și tot nu vom părăsi acest teritoriu !”

Una din grîile de căpetenie ale lui Frank, imediat după înalțarea sa la Wawel, a fost organizarea activității așa-numitelor „Kulturtragers - specialişti Reich-ului fascist în domeniul înveștării, evaluării și evacuării în „Waterland” a valorilor culturale din teritoriile ocupate. Jaful deslănușit era atît de „frenetic” incit, generalul de fanterie Blaskowitz a fost nevoit să-l pună pe generalul SS Sebô Dietrich, șeful detașamentului „SS Leibstandarte Adolf Hitler” să stare de arest preventiv pentru un motiv nu dîntre cele mai „onorabile” : dosirea de valori artistice.

Obsesia lui Frank era descoperirea nențîrșită a celebrei colecții de goblenuri din Wawel, una dintre cele mai prețioase din lume, care, după călărele din rezistențe medievale ale castelului se ridica la valoarea a... 20.000 de armăsari oarșinși. Douzeci de mîi de armăsari pur-sînge. O astfel de herghelie nu arusese nici Alexandru Macedon.

Dar colecția de armăsari pară fusese înghițată de oșmînt. Se volătilizase. Disparuse fără urmă, laolaltă cu restul tezaurului din Wawel - coroana de aur a regelui Stanislaw August Poniatowski, spada „Szwabica” (Cîntărea) cu care se urcase pe tron, în 1795, regele Wladislaw Lolek, peiorul brodat în fir de maeștrii florentini cu vîntul regelui Siziemund și cu monograma Annei Jagelonka, lanțul de aur încrustat în email „Amas de la Sigismund al III-lea, odoarele colecționate” de Jan Sobiecki, pelierina trimisă de „Regele-Soră” al Franței, Ludovic al XIV-lea, spada ofensivă de papa Inocențiu al XI-lea după despresurarea Vienei, armurile persane, lăzasele Sublimei Porți, sceptrul cu tuberoze al hatmanului Wacław Rzedwill...

Hans Frank se afla în posesia inventarului comorilor din Wawel, dar nu și a valorilor menționate în el. Se prezintă cunoștorul de artă, și în jurnalul său înțim, nu o dată, pomenirea de atmosfera de „fărălă elevație spirituale” pe care pasămite si-ar fi creat-o dacă polonezii n-ar fi „furați” tezaurul din Wawel. Turba de furie. Rîșofia albumul cu reproducțiile celebrelor „faptesci” flamande din secolul al XVII-lea, ciclul istoriei lumii, începînd cu goblenul „Adam și Eva”, continînd cu „Cain și Abel”, cu „Poveștea popoului lui Noe”, cu „Istoria turmului Babel” - arsurile executate la comanda lui Sigismund August, în țesăturile de la Bruxelles, de către ilustrii maeștri Peter van Aalst cel Tânăr, Tieghem Wöl și Jan Kempnœr...

Unde erau ? Cine putea spune ? La 3 septembrie 1939, cînd aurul Băncii Poloniei, încercat în autobuzele transportului urban din Varșovia, eut-țera încă drumurile evacuării, pentru a fi înțesat în cele din urmă în trenul de aur, custodele Wawelului, Jozef Szwerc-Zaleski și inginerul Jozef Polkowski, au pus lucrătorii muzeului să ambeleze în grabă valorile istorice, goblenurile, odoarele, manuscrisele, cărțile vechi - printre care o copie din secolul al XIV-lea după celebra „Cronica a lui Gal Anonimul” - Cronica lui Radzibob” scrisă în secolul al XIII-lea, unul dintre cele 45 de exemplare eroocute pînă astăzi din „Biblia lui Gutenberg”, „Evangelherul printesei Anastazia” din veacul al XII-lea, „Anuarul” și „Cazanille de la Sfînta Cruce” reprezentînd cele mai vechi monumente ale prozei poloneze - și să le încerce pe un slep de pe Vistula...

Tăvălugul armatei fasciste se apropia de Cracovia. La 8 septembrie începea asediul Varșoviei. Himmler în persoană, însoțit de Obergruppenführer-ul Wolf, venea din urmă cu temutele sale unități „Totenkopf” (cap de mor), care trebuiau să-și asume îndatoririle lui Hitler de la 22 august 1939, date în fața sefilor celor trei arme ale Reich-ului fascist : „Se vor produce lucruri care vor risca să nu fie întimpinate de sărăciile cu bunăvoință. De aceea, nu armatei o generală revină - rolul lichidării indezirabililor. Această nu este o chestiune care să privească armata. De ea se va ocupa SS-ul !”

Și SS-ul, constituit în „Einsatzgruppen” pe lingă fiecare corp de armată, se ocupa. Metodic și cu osîrde. Una dintre misiunile sale de căpetenie era executarea operațiunii „Intelligenzaktion”. Adică lichidarea intelectualilor din teritoriile ocrotite, pentru ca „națiunii poloneze să i se extirpeze creierii !” Un comentator francez al invaziei asupra Poloniei, Alain Pierre, avea să scrie : „Oamenii din trupele SS ale generalului Rudolf von Alvensleben, un fanatic,

și-au dobîndit curînd reputația unor jefuitori și asasi. Ei uciduiau așa cum respirau...”

Nu mai era timp de pierdut. Jaful în zonele ocupate se executa după inventare prestabile. SS-ul știa tot ce avea de capturat și proceda fără menajamente.

Sleful cu tezaurul din Wawel a pornit pe Vistula și a ancorat la Kazimierz. Marea fluviu polonez devenise vulnerabil pe tot cursul său. Orice ambarcațiune era mitraliată sau bombardată de Luftwaffe. La Kazimierz, tezaurul a fost transferat în camioane și căruțe țărănești, și dus în grabă la granița româno-polonă. Altă speranță de salvare nu mai exista. La 17 septembrie, convulsi cu tezaurul național polonez ajuns la frontieră. În aceeași zi, în presa buciureșteană apărea un comunicat dat de Președintele Consiliului de Miniștri : „La frontiera româno-polonă s-au luat măsuri ca trecerea eventualelor refugiați din Polonia să se facă în conformitate cu regulile neutralității și cu interesele naționale românești”. Aceste măsuri prevedeau : a) acordarea de azil impus de sentimentele de umanitate tuturor copiilor și rîniților ce vin în țară ; b) trupele sau formațiunile militare străine vor fi dezarmate ; c) persoanele ce au deținut situații politice vor domicilia în localități anume indicate...

Despre evacuarea tezaurului polonez pe teritoriul nostru nu se spunea nici un cuvînt. Acțiunea trebuia păstrată în cel mai strict secret. Reich-ul continua să revendice orice valori poloneze transferate prin România, considerîndu-le capturi de război.

Atunci, în pofida presiunilor ultimative făcute de Berlin asupra guvernului lui Almand Căbănescu, cel de al doilea mare transport, continînd ceea ce Hans Frank și ciraci săi aveau să caute îndelung pe teritoriul „Guvernămîntului General” - și în plus încă 70 de lazi cu lingouri de aur din tezaurul Băncii Poloniei, reținute la Dubno - a trecut în România luînd drumul spre București. Despre peripețiile acestui nou transport vom vorbi mai departe.

În timpul acesta, trenul de aur își transbordă o parte din încărcătura sa, la Beirut, pe bordul cruciatorului francez „Emil Bertin”. Alte două nave de război franceze, contratorpiletorele „Vauban” și „Epervier” veneau spre portul libanez cu toată viteza pentru a încălca restul aurului. Mediterana începuse să fie bîntușită de „lupii cenuși” - submarinurile fasciste.

Cele trei nave franceze aveau să se alătore, undeva, în largul mării, și să navigheze împreună spre Toulon.

A APĂRUT

1932

LUCEAFĂRUL COPILOR • semnează : • Fănuș Neagu • Nichita Stănescu • Constantin Chirăță • Ana Blandiana • Gheorghe Tomozei • Mircea Micu • N. D. Frunteletă • Constanta Burza • BENZI DESENATE • IOCURI • VERSURI • UMOR

SPORT

Lîngă țărături pitice

Îată că august și-a pierdut măsura. Pînă mai ieri ședea cu ceafa pe nisipul de la marginea mării, acum s-a urcat într-un arbore de lobodă, sus, unde păianjenii cheamă adunarea codrilor risipiți în zări de negură. Struguri dulci, în cunună de bobă, string cite două gălbenușe de gălăvici în fiecare bob. I-am văzut, i-am cercetat și m-am înscris, în gînd, pe drumul ce duce din Timișava la Huși. Dau o căruță cu lemne pescuite din Siret și pe deasupra un cartof de dalle celui ce-mi va închea un răspuns frumos la întrebarea : cite zile de vară ne datorează toamna care vine ? Dacă ar fi să judecăm după rapoartele de nori din iulie și după faptul că n-am intrat cu călăuș în apa verde a mării decit la vremea cînd s-au făcut gutulele cîi pummul ar merita să ne prăjim la soare pînă spre sfîrșitul lui noiembrie. Acum, cînd din potopul de minuni a verii ne-a mai rămas doar un picur de varză (și acela proștit pe un plaur smios de vînt), privește cu tristețe castanii sunînd ruginit la streășina bulevardului, beau din apele serii melancolii vechi - destinul visătorilor -, respiră aerii orientale și desfolierea fagilor, caut în dedesubtul viorcelor călugări hoinari, prînd himere cu noți cojite în palmă sau urc deasupra orașului, fiindcă tot mai cred că acolo miroase a miere de viespe, a puncte cardinale căzute în doaga nebunilor tineri, a pasi de artistă fragilă și a lupi cu picioarele unse cu fosfor. Vreau să spun că în unele seri, cum a fost aceea de miercuri, am infama plăcere să mă atîm de toarta unui tramvai și

să mă duc s-o vîd pe Dinamo București jucînd un meci, în nocturnă, pe stadionul 23 August cu o echipă din țara fiordurilor, a heringilor și a mestecenilor plini de bulboane albe. Aproape șaptezeci de mii de oameni am vrut să ne împungem cu luna, timp de două seasuri, și să ne bucurăm de vraja unei serii în care piralele vîntului dinspre livezile Arșesului string lucruri și miresmă de mere roșii. Ei, bine, cel unsprezece dinamoviști, apoi și-al doispnzezecelea, ne-au pus din nou cornele iluziorii. Ei ne-au făcut dovada că și în această toamnă ne vom mușca pumnii de ciudă și ne vom retrage mai devreme lîngă vatră, să stropim chihlimbarul lui septembrie cu must, să ne-nchipuim cum scot vulpie botul în margini de crîng și să ne-nfiorăm domnește (și prea puțin în-realitate) de pocnetul berbecilor aruncați în groapa cu jar. Cred că Dinamo va câștiga și meciul retur, norvegienii sint mai slabi, dar după jocul prestat miercuri - slab spre foarte slab - n-o vîd urcînd în turul al doilea al Cupei campionilor europeni. E o pradă ușoară pentru echipele din centrul continentului. Norvegienii, din cauza terurilor prave lungi, se antrenează în calele unor corăbii vechi, special amenajate. Cu toate acestea mie mi-a făcut impresia că, miercuri seara, băieții noștri au fost aceea care s-au elătinat mai mult și-au dat cu fruntea-n valuri negre. Clar lîntrea fotbalului nostru are burta găurită-n zece locuri. N-o vîd plîtînd decit lîngă țărături pitice de acasă.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Frunteletă Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”